

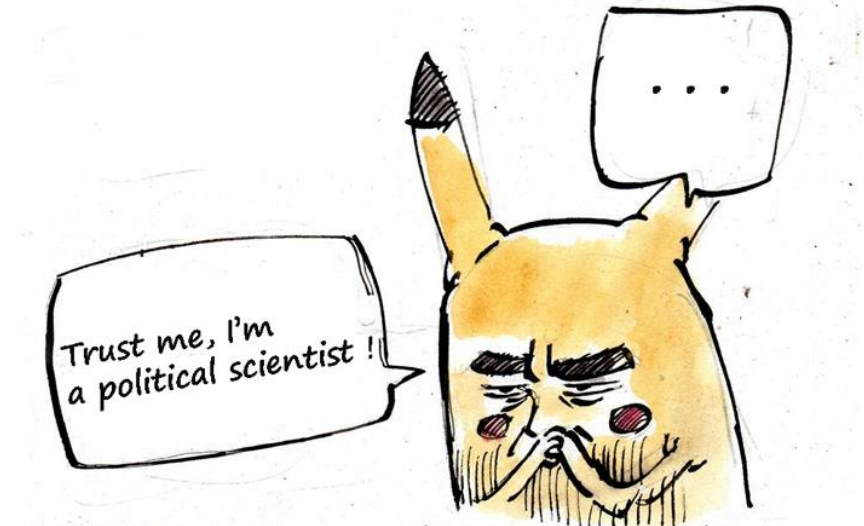
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย: ปรัชญาและหลักของการวิจัย

ภูวิน บุนยaveจชีวิน

นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

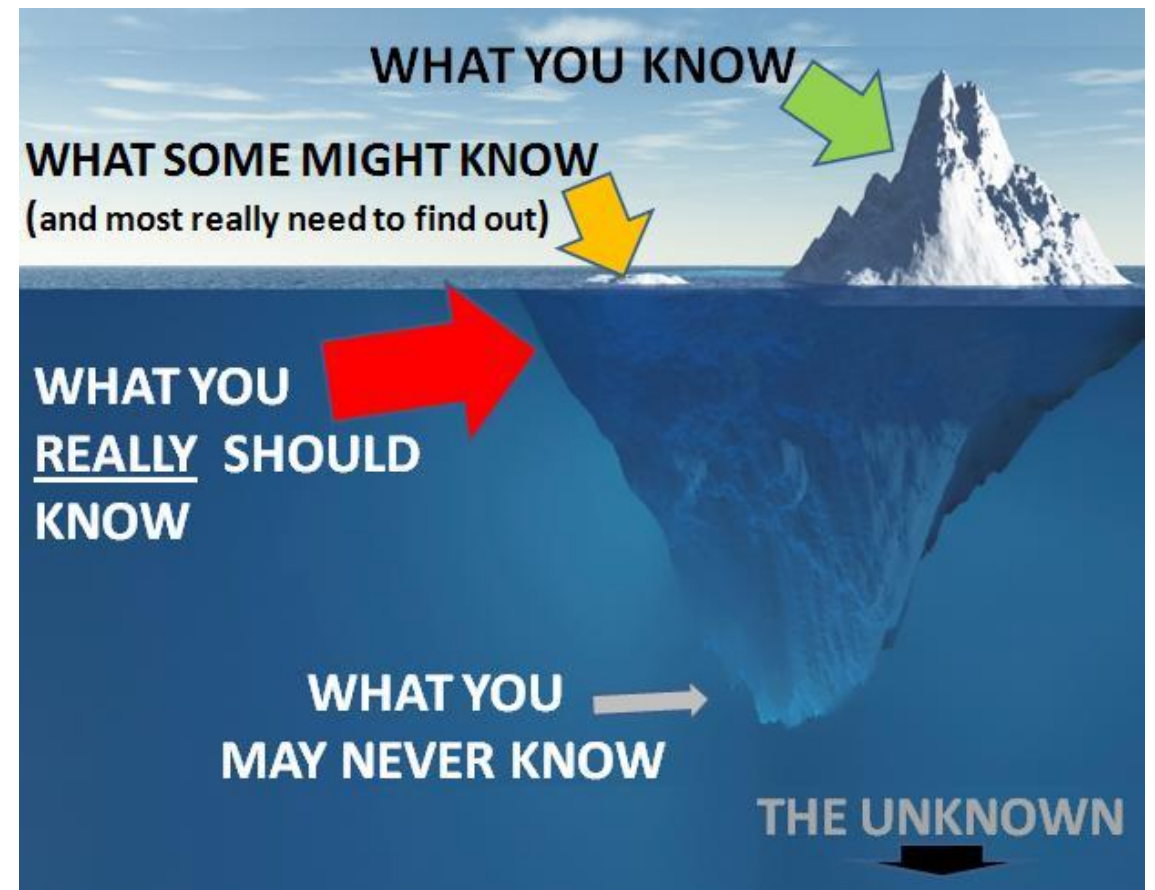
E-mail: pw6@tu.ac.th

Website: <http://www.pbunyavejchewin.com>

หัวข้อบรรยาย

- หัวข้อที่ 1: การวิจัยคืออะไร?
- หัวข้อที่ 2: แนวคิดหลักของการวิจัยทางสังคม

หัวข้อที่ 1: การวิจัยคืออะไร?

ความหมายของการวิจัย

- การวิจัย (research) หมายถึง “กระบวนการของการค้นคว้าเพื่อตอบคำถามอย่างเป็นระบบ” (process of systematic inquiry) โดยมีลักษณะเฉพาะ คือ
 - ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ (purpose) และเป้าหมาย (goal) ที่ชัดเจน
 - ดำเนินการเพื่อตอบคำถามที่เฉพาะเจาะจง (specific questions)
 - ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามวิธีวิทยา และประณีต
 - นวัตกรรม (originality) / ความใหม่ (newness)

ความแตกต่างของการวิจัยทางวิชาการ

- การวิจัยทางวิชาการ (academic research) มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการวิจัยอื่น ๆ
 - การวิจัยทางวิชาการ ให้ความสำคัญหลักที่ “ทฤษฎี” (theory) โดย
 - ทดสอบ หรือ ใช้ทฤษฎีที่มีอยู่ (การวิจัยเชิงนิรนัย / deductive research)
 - พัฒนาทฤษฎีใหม่ (การวิจัยเชิงอุปนัย / inductive research)
- การวิจัยทางวิชาการ เป็น กระบวนการที่เป็นระบบ (systematic process)
 - คำถามวิจัย (research question)
 - การทบทวนวรรณกรรม (literature review)
 - การรวบรวม หรือ สืบค้นข้อมูล (collection or discovery of information)
 - การวิเคราะห์ (analysis) หรือ ตีความ (interpretation)
 - ข้อสรุป (conclusion)

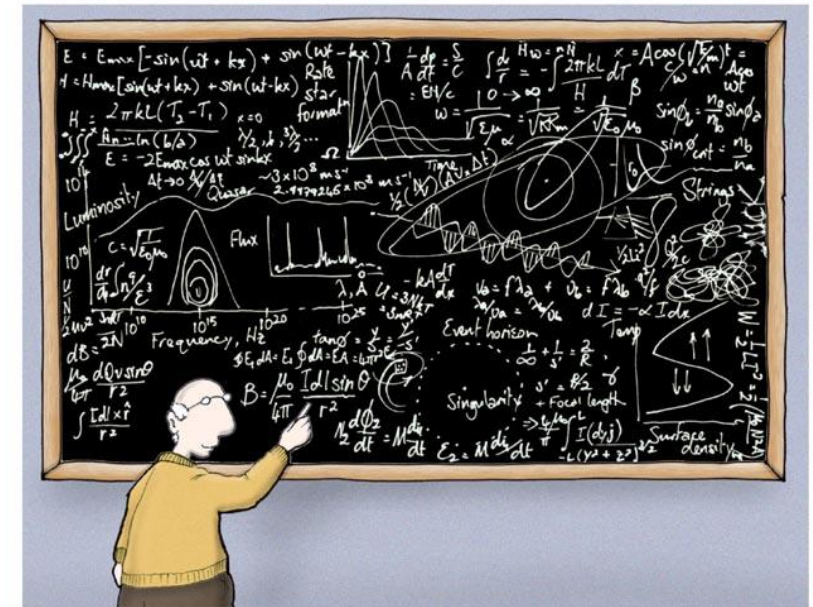
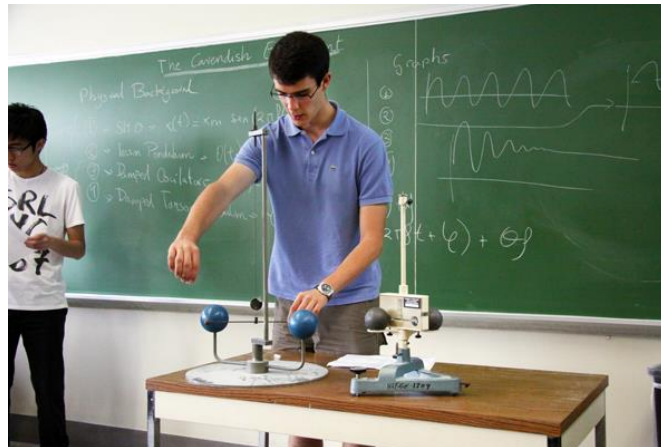
นักศึกษา ป.ตรี เรียนวิชาวิจัยไปทำไม . . . ?

- โดนบังคับ ทำเพื่อเกรด . . . (๖; ▽ ▽) ๖
- การทำวิจัยและเขียนรายงานวิจัย อาทิ การศึกษาอิสระ ปริญญานิพนธ์ เป็นเงื่อนไขการยื่นขอจบของหลายหลักสูตร (๗ • ~ ~ ~ • ๗)
- ทำให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโลก (ทางสังคม) มากขึ้น
- ทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองในทางปัญญา (intellectual)
 - สามารถทดสอบความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในบริบทใหม่
 - ช่วยส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางทฤษฎี (theoretical concept) ให้ดียิ่งขึ้น
 - พัฒนาทักษะการวิเคราะห์และการตีความ (analytical and interpretative skills)
 - เรียนรู้การออกแบบและจัดการโครงการและกระบวนการค้นคว้า

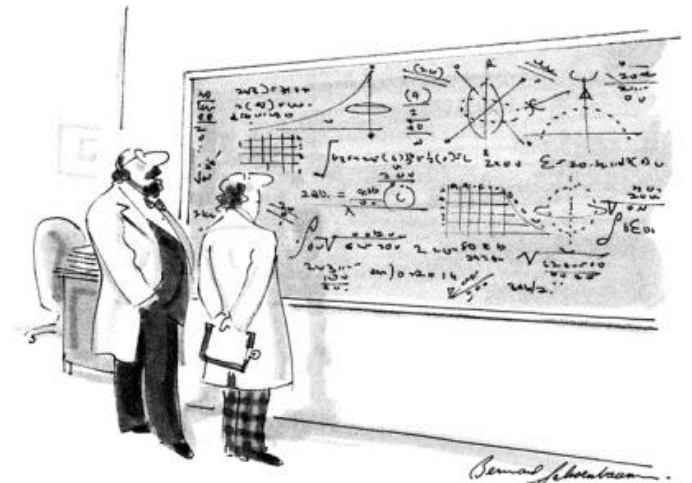
การวิจัยทางสังคม

- “การวิจัยเป็นความพยายามในการค้นหาข้อเท็จจริงใหม่ (new facts) หรือ เทียบเคียงเปรียบเทียบข้อเท็จจริงเดิม (old facts) ฯลฯ ด้วย การศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (scientific study)” – Oxford English Dictionary
- คำถาม : การวิจัยทางสังคม (social research) / การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (social science research)
 - ต้องเป็นการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural sciences) หรือไม่?
 - ต้องใช้วิธีการค้นคว้า (mode of inquiry) แบบเดียวกันหรือไม่?

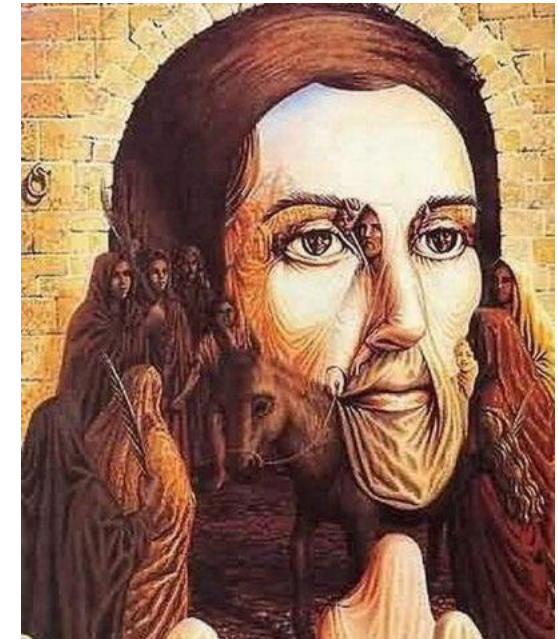
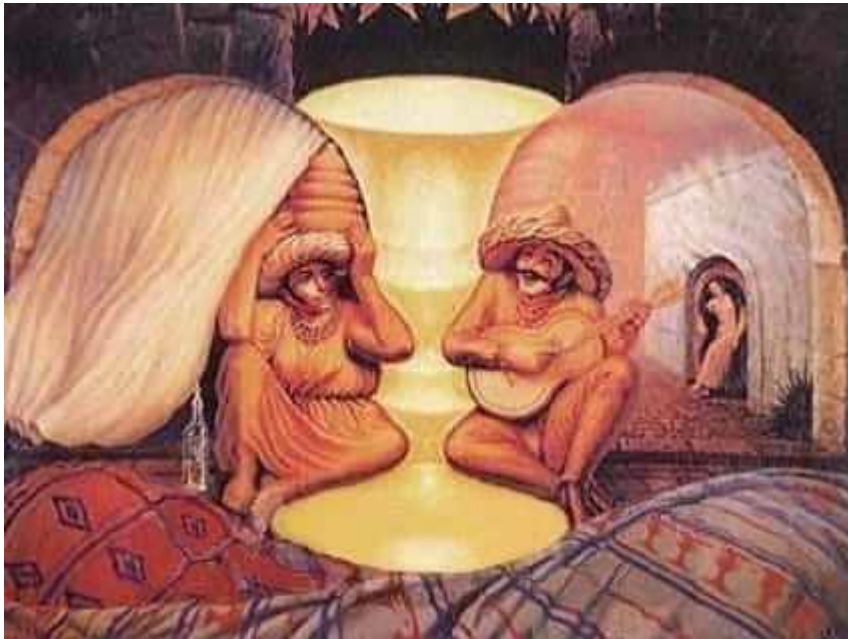

ธรรมชาติของการวิจัยทางสังคม

- การวิจัยทางสังคม(ศาสตร์) ต้องมีลักษณะเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural sciences) หรือไม่ ?
 - นักสังคมศาสตร์กระแสหลัก มองว่า จำเป็น / นักสังคมศาสตร์บางสำนัก โดยเฉพาะนักสังคมวิทยา มองว่า ไม่จำเป็น
 - โลกธรรมชาติ (natural world) กับ โลกทางสังคม (social world) แตกต่างกัน
 - การวิจัยทางสังคม อาทิ วิถีชีวิต ประเพณี ระบบความเชื่อความหมาย ของมนุษย์ แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ
 - ผู้วิจัยเป็นมนุษย์ ย่อมไม่สามารถมีทัศนคติต่อผู้อื่นอย่างเป็นกลางปราศจากอคติ ในแง่นี้ จึงไม่อาจสถาปนาข้อเท็จจริงในฐานะความจริงแท้ถาวร (fixed truth) แบบการวิจัยทางวิทยาศาสตร์

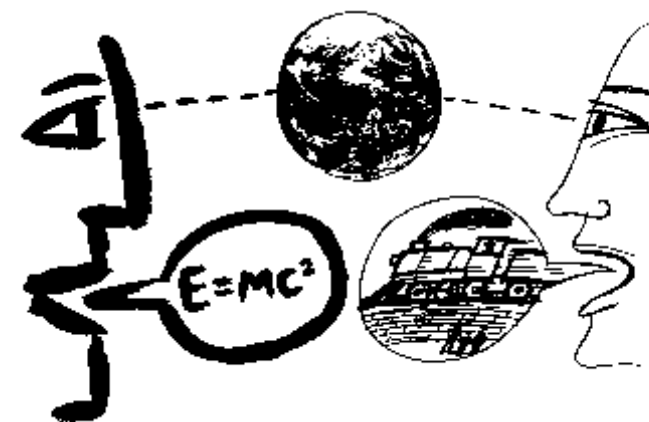
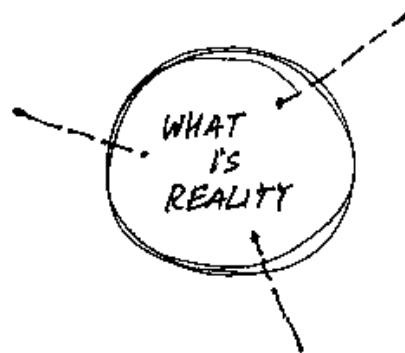
ธรรมชาติของการวิจัยทางสังคม

มายาภาพทางสายตา (optical illusion)

ธรรมชาติของการวิจัยทางสังคม

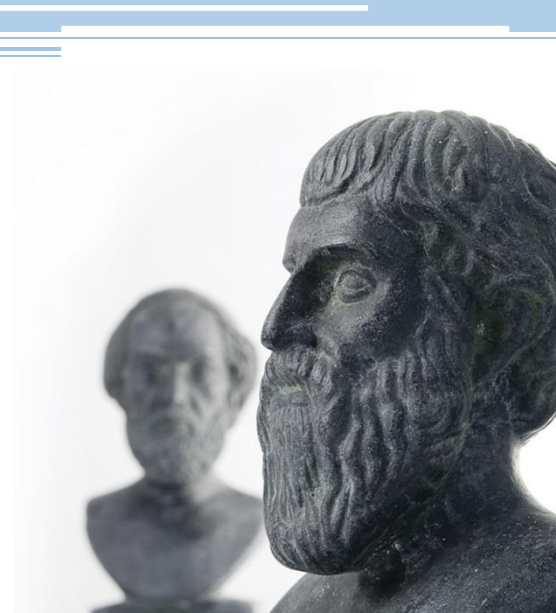
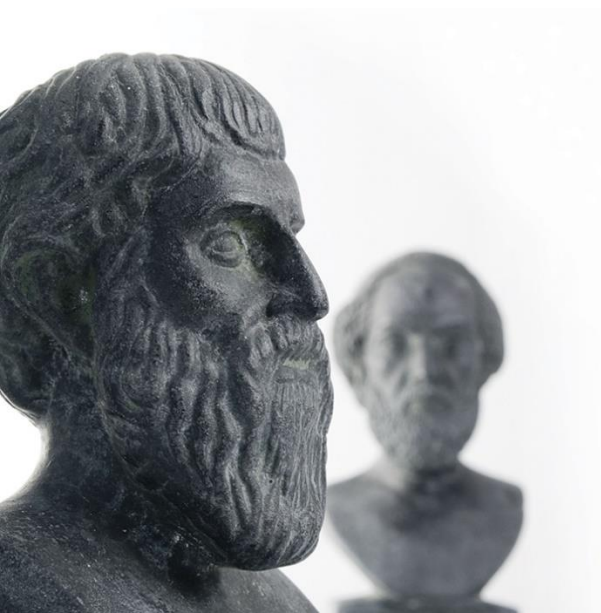
- ข้อโต้เถียงเกี่ยวกับ “ธรรมชาติ” (nature) ของการวิจัยทางสังคม มาจากตำแหน่งแห่งที่ (position) ทางภววิทยา (ontology) และญาณวิทยา (epistemology) ที่แตกต่างกัน
- ตำแหน่งแห่งที่ทางภววิทยาและญาณวิทยา ทำให้ผู้วิจัยมองโลกและความจริงทางสังคม (social reality) ต่างกัน
 - วางกรอบคำถามวิจัย
 - วางกรอบมุมมองทางทฤษฎี
 - วางกรอบแนวทางการให้เหตุผลและวิธีวิจัย
 - กำหนดข้อมูลการวิจัย

หัวข้อที่ 1: สรุปย่อ

- การวิจัย หมายถึง กระบวนการของการค้นคว้าเพื่อตอบคำถามอย่างเป็นระบบ
- การวิจัยทางวิชาการ ให้ความสำคัญหลักที่ทฤษฎี และมีกระบวนการที่เป็นระบบ โดยเริ่มที่ คำถามวิจัย
- การเรียนวิชาวิจัย จะช่วยให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโลก (ทางสังคม) มากขึ้น
- การวิจัยโลกทางสังคมควรใช้วิธีการค้นคว้าแบบเดียวกับการวิจัยโลกธรรมชาติหรือไม่
- ธรรมชาติของการวิจัยทางสังคมขึ้นอยู่กับรากฐานทางปรัชญาที่ผู้วิจัยยอมรับนับถือ

หัวข้อที่ 2: ปรัชญาและหลักของการวิจัย

ปรัชญาและหลักของการวิจัย

- ความหมายของคำศัพท์ (terminology) ของกระบวนการวิจัยทางสังคม (ภววิทยา ญาณวิทยา วิธีวิทยา วิธีวิจัย และข้อมูล)
- แนวคิดหลักของการวิจัยทางสังคม (ภววิทยา ญาณวิทยา วิธีวิทยา วิธีวิจัย และข้อมูล)
- ความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักที่มีทิศทางโดยตรงและสอดคล้องกัน
- แนวคิดเรื่องปัจจัยภาพ / ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

ภววิทยา (ontology)

- ภววิทยาเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัย ซึ่งจะกำหนดญาณวิทยาและวิธีวิทยาที่จะตามมา
- ภววิทยา = การศึกษา ธรรมชาติของการดำรงอยู่ (being)
- สมมุติฐานของภววิทยา
 - ธรรมชาติของความจริงทางสังคม (social reality) ที่สามารถค้นหาตรวจสอบได้
 - ความเชื่อที่ว่าอะไรดำรงอยู่จริง / ความเชื่อที่ว่าจริง
 - อะไรคือสิ่งที่เราอาจรู้ได้
- ตำแหน่งแห่งที่ทางภววิทยา (ontological position)
 - อะไรคือสิ่งที่นักวิจัยคิดว่าสามารถวิจัยได้

วัตถุนิยม (objectivism) และ สร้างสรรค์นิยม (constructivism)

วัตถุนิยม

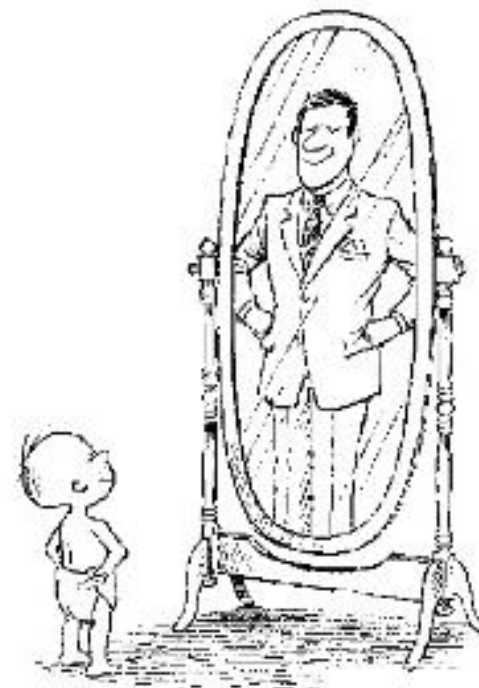
- ปรากฏการณ์ทางสังคมและความหมายของปรากฏการณ์ ดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระ จากตัวแสดงทางสังคม
- ปรากฏการณ์ทางสังคมและความหมายของปรากฏการณ์ มีลักษณะเดียวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งควบคุมโดยกฎธรรมชาติที่เป็นสากล

สร้างสรรค์นิยม

- ปรากฏการณ์ทางสังคมและความหมายของปรากฏการณ์ เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ปรากฏการณ์และความหมายจึงอยู่ในภาวะที่อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

ตัวอย่าง “ผู้หญิง”

- “ผู้หญิงไม่ได้เกิดเป็นผู้หญิง แต่ผู้หญิงกลายเป็นผู้หญิง” (One is not born, but rather becomes, a woman) – Simone de Beauvoir

Bodies

ญาณวิทยา (epistemology)

- ญาณวิทยา เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาเกี่ยวกับเรื่อง ทฤษฎีการหาความรู้ (theory of knowledge) โดยเฉพาะวิธีการ การให้เหตุผล และ “แนวทางที่เป็นไปได้ในการได้มาซึ่งความรู้ด้วยความจริงทางสังคม”
- ญาณวิทยา
 - เราจะสามารถรู้เกี่ยวกับสิ่งที่สมมติว่าดำรงอยู่ (ความจริงทางสังคม) ได้อย่างไร
- ตำแหน่งแห่งที่ทางญาณวิทยา (epistemological position)
 - การเปลี่ยนความเชื่อที่แท้จริงเป็นความรู้
 - อะไรคือสิ่งที่นักวิจัยนับว่าเป็นความรู้ที่ได้รับการยอมรับ (acceptable knowledge)

ญาณวิทยา (epistemology)

- Epistemology มาจากคำในภาษากรีก 2 คำ คือ *episteme* (knowledge / ความรู้) กับ *logos* (reason / เหตุผล)
- กระบวนการสะสมรวบรวมความรู้ (knowledge-gathering process)
- ญาณวิทยาให้ความสำคัญกับการพัฒนา “ทฤษฎี” (theory)

ญาณวิทยา (epistemology) : ทฤษฎี (theory) คืออะไร . . . ?

- ทฤษฎี คือ ข้อความ (statement) ว่าด้วยหลักทั่วไป (general principles) ของความสัมพันธ์ที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ หรือ เหตุการณ์
- ทฤษฎี อาจปรากฏในหลายรูปแบบ อาทิ กฎ (law) สมมติฐานข้อเสนอ หรือ ประพจน์ (proposition) ข้อถกเถียง (argument) และสมมติฐาน (hypothesis) เป็นต้น
- ทฤษฎีมักมีลักษณะเป็นการพรรณนา (descriptive)

ญาณวิทยา (epistemology) : ทฤษฎี (theory) คืออะไร . . . ?

- ทฤษฎีทำหน้าที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุ (causal relations) ของปรากฏการณ์ หรือ เหตุการณ์
- สมมติฐานข้อเสนอ (proposition) = การอธิบายลักษณะทั่วไปที่ยังไม่ได้พิสูจน์
- สมมติฐาน (hypothesis) = สมมติฐานข้อเสนอเฉพาะที่ผู้วิจัยนำเสนอเพื่อทดสอบโดยการวิจัย ซึ่งอาจมาจากทฤษฎีอื่น ๆ หรือ ข้อเสนอจากการศึกษาเบื้องต้นของนักวิจัยอื่นก็ได้
- ทฤษฎีที่กล่าวไปนี้ เรียกว่า ทฤษฎีเชิงอธิบาย (explanatory theory)
- ทั้งนี้ ทฤษฎีวางอยู่บนฐานทางภววิทยาและญาณวิทยาที่แตกต่างกัน

ปฏิฐานนิยม (positivism) และ นัยนิยม (interpretivism)

ปฏิฐานนิยม

- ภาววิทยา – วัตถุนิยม
- ความจริงทางสังคม – เป็นระเบียบ (ordered) ภายใต้กฎสากล (universal law) พฤติกรรมของปัจเจกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หากอยู่ภายในภาวะแวดล้อมเดียวกัน
- วิธีการได้มาซึ่งความรู้ – วิธีการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เพื่อหา กฎเชิงเหตุ (causal law)

นัยนิยม

- ภาววิทยา – สร้างสรรค์นิยม
- ความจริงทางสังคม – ไม่เป็นระเบียบ ปัจเจกไม่ได้ผูกอยู่กับกฎสากลใด ๆ หากแต่ ถูกจัดวางเชิงโครงสร้างในสถาบันทางสังคม

ปฏิฐานนิยม (positivism) และ นัยนิยม (interpretivism)

ปฏิฐานนิยม

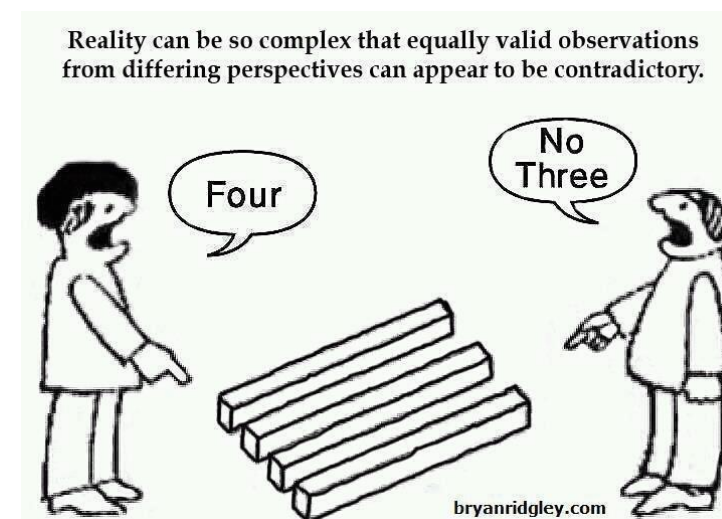
- ความรู้ที่ยอมรับ – ความเป็นวัตถุวิสัย (objectivity) เกิดจากผัสสะ (senses) ผ่านการสังเกต ทดลอง ภายใต้ภาวะเดียวกัน --> คุณค่าตัวเลข (numeric value)
- หลักพิสูจน์ว่าผิด (falsification)
- เป้าหมาย - ลักษณะทั่วไป / กฎทั่วไป

นัยนิยม

- วิธีการได้มาซึ่งความรู้ – ทำความเข้าใจความหมายทางสังคม ความเชื่อของตัวแสดง แรงจูงใจ เป้าหมาย และเหตุผล ที่นำไปสู่การกระทำทางสังคม (social action) ด้วยวิธีการการตีความ (interpretive methods)
- ความรู้ที่ยอมรับ – ระบบความเชื่อความหมายในชีวิตปกติของ subject (กลุ่มบุคคลที่ศึกษา) ที่สร้างและผลิตซ้ำความหมายของโลกทางสังคม
- เป้าหมาย – ลักษณะเฉพาะ

ปฏิฐานนิยม (positivism) และ นัยนิยม (interpretivism)

- วัตถุนิยม → ปฏิฐานนิยม
- สร้างสรรค์นิยม → นัยนิยม
- ภาววิทยาและญาณวิทยาที่แตกต่างกันทำให้นักวิจัยมองปรากฏการณ์และความหมายทางสังคมแตกต่างกัน
- ญาณวิทยาที่แตกต่างกัน → วิธีวิทยาที่ไม่เหมือนกัน

สตรีนิยม : ผู้หญิงหายไปไหนคะ . . . ?

- ภาววิทยา และ ญาณวิทยา มีผู้ชายเป็นศูนย์กลาง ไม่ได้สะท้อนประสบการณ์ของผู้หญิง
- ผู้หญิงถูกกีดกันออกจาก “เหตุผล” (reason) ด้วยการจัดว่าเป็น “อารมณ์” (emotion)
- มีที่มาจากปรัชญากรีกโบราณ Symposium ของ Plato
- สตรีนิยม ต้องการสร้างองค์ความรู้ที่มีผู้หญิงเป็นศูนย์กลาง
- “the problem that has no name”

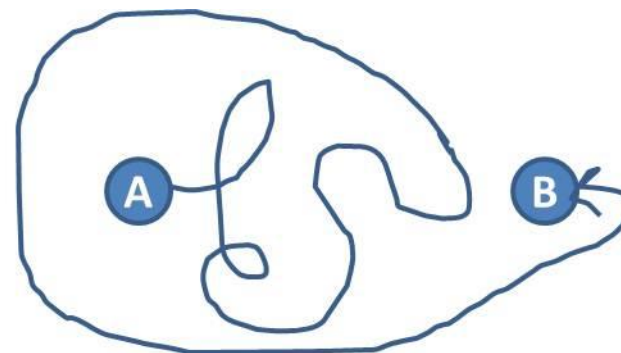

แนวคิดเรื่องปัจจัยภาพ (concept of causality)

- ปัจจัยภาพ (causality) ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (causal relations) เป็นพื้นฐานของทฤษฎีเชิงอธิบาย
- การศึกษา สาเหตุ (causes) เพื่ออธิบายผล (effects) โดยสาเหตุและผล เรียกว่า “ตัวแปร” (variables)
 - สาเหตุ เรียกว่า ตัวแปรอิสระ หรือ ตัวแปรต้น (independent variables)
 - ผล เรียกว่า ตัวแปรตาม (dependent variables)
- สาเหตุต้องมาก่อนผลเสมอ
- ในการวิจัยทางสังคม ตัวแปรอิสระ แทนด้วย x (ภาษากรีก *xenon* แปลว่าไม่รู้) และตัวแปรตาม แทนด้วย y
 - $x \longrightarrow y$

วิธีวิทยา (methodology)

- วิธีวิทยา หมายถึง **ตรรกะของการค้นคว้า (logic of inquiry)** ตามสมมติฐานทางภววิทยาและญาณวิทยา ซึ่งกำหนดชุดของวิธีวิจัย (research methods) เทคนิควิจัย (research techniques) และวิธีปฏิบัติ (procedures)
- การแบ่งประเภทการวิจัยตามวิธีวิทยา
 - การวิจัยเชิงอุปนัย (inductive research) <-- นัยนิยม --> วิธีการเชิงคุณภาพ
 - การวิจัยเชิงนิรนัย (deductive research) <-- ปฏิฐานนิยม --> วิธีการเชิงปริมาณ

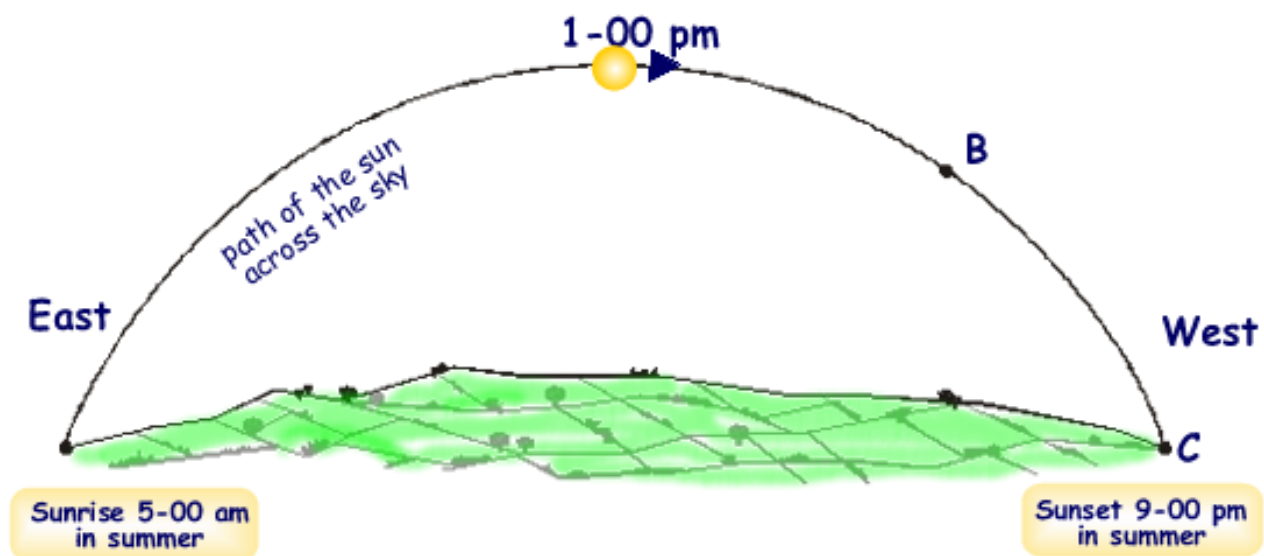
การวิจัยเชิงอุปนัย (inductive research)

- อนุมานข้อสรุป (inference) “จากลักษณะเฉพาะไปยังลักษณะทั่วไป” (from the particular to the general)
 - ควายทุกตัวที่สังเกตเป็นสีเทา
 - ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าควายมีสีเทา
- ใช้ในการสร้างทฤษฎีอธิบายใหม่
- วิธีวิทยานี้มักใช้โดยนักสังคมวิทยา (นัยนิยม) ในการทำความเข้าใจระบบความเชื่อความหมายของ subject ผ่านพฤติกรรม โดยอาศัยวิธีการตีความ
- วิธีการเชิงคุณภาพ (qualitative methods)

การวิจัยเชิงอุปนัย (inductive research)

- ใช้ตอบคำถาม “อะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต” (what if)
- การอนุมานข้อสรุป อยู่บนข้อตั้ง (premise) ที่ว่า อนาคตจะเกิดขึ้นเหมือนอดีตเสมอ

ตัวอย่าง กระบวนการวิจัยเชิงอุปนัย (inductive research process)

- เลือกหัวข้อ (topic)
- กำหนดคำถามวิจัย
- เก็บข้อมูล (ผ่านการสังเกตปรากฏการณ์ซ้ำ ๆ)
- ตีความข้อมูล
- พัฒนาคำอธิบายทางทฤษฎีของข้อมูล
- เก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อทดสอบคำอธิบายขั้นต้น
- ทำกระบวนการดังกล่าวซ้ำ เพื่อหาข้อสรุป
- อาจไม่จำเป็นต้องมีสมมติฐาน

การวิจัยเชิงนิรนัย (deductive research)

- **อนุมานข้อสรุป (inference) “จากลักษณะทั่วไปไปยังลักษณะเฉพาะ”** (from the general to the particular)

- ผู้หญิงทุกคนสวย
- สุริวิภาเป็นผู้หญิง
- สุริวิภาสวย

ผู้หญิงทุกคนสวย
น้องปอยไม่ใช่ผู้หญิง
น้องปอยไม่สวย

- วิธีวิทยานี้มักใช้โดยนักสังคมศาสตร์กระแสหลัก (ปฏิฐานนิยม)
- **วิธีการเชิงปริมาณ (quantitative methods)** เช่น สถิติ
- นำทฤษฎีไปทดสอบ หรือ ประยุกต์ใช้ กับบริบทใหม่ โดยเฉพาะ ในประเทศอื่น

ตัวอย่าง กระบวนการวิจัยเชิงนิรนัย (deductive research process)

- เลือกทฤษฎี
- กำหนดคำถามวิจัย
- กำหนดสมมติฐาน
- เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- วิเคราะห์ข้อมูล
- สนับสนุน หรือ ไม่สนับสนุน สมมติฐาน

การวิจัยเชิงนิรนาม vs การวิจัยเชิงอุปนัย

